

Збірник наукових праць зареєстровано Вищою атестаційною комісією України як фахове видання із спеціальностей “Історичні науки”. – (Див.: Бюлетень ВАК України. – 2010. – №3. – С.11).

Рецензенти:	д.і.н., проф. Алексієвець М.М., д.і.н., проф. Задорожний В.Є., д.і.н., проф. Михайлина П.В.
Редколегія:	д.і.н., проф. Баженов Л.В., д.і.н., проф. Ботушанський В.М. (наук. редактор), д.і.н., проф. Брицький П.П., д.і.н., проф. Даниленко В.М., д.і.н., проф. Добржанський О.В. (заст. наук. редактора), к.і.н., асист. Дробіна Л.М. (секретар), д.і.н., проф. Кожоляно Г.К., д.і.н., проф. Макар Ю.І., д.і.н., проф. Марусик Т.В.

*Друкується за ухвалою вченої ради Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича.*

П 35 **Питання історії України.** Збірник наукових праць. – Чернівці, 2011. – Т.14. – 288 с.

У збірнику наукових праць, присвяченому 80-річному ювілею проф. П.П. Брицького, висвітлюються різні аспекти української історії: стосунки Київської Русі з Візантією, діяльність П.Калнишевського, І.Мазепи, місцеве самоврядування в Україні у складі Російської імперії та піднесення національної самосвідомості українців, події визвольних змагань 1917-1921 рр., Другої світової війни та другої половини 40-х – початку 50-х рр. ХХ ст., процеси державотворення в незалежній Україні, гендерної політики. Вміщено низку статей з історії Буковини і Хотинщини, а також з спеціальних та допоміжних історичних дисциплін, зокрема археології, історичного краєзнавства та ін.

Для науковців, працівників вищих і середніх навчальних закладів, студентів, краєзнавців, усіх шанувальників вітчизняної історії.

The collection of scientific works, dedicated to 80th anniversary of professor Petro Bryts'kyi, covers different aspects of history of Ukraine: the relationship of Kievan Rus and the Byzantine Empire, the activity of P. Kalnysheskyi, Ivan Mazepa, the local government in Ukraine within the Russian Empire and the rising of Ukrainian national identity, the events of the liberation struggle of 1917-1921, during the World War II and the second part of the 40's and early 50's of 20th century. The processes of nation-building of independent Ukraine, Gender Policy. The collection contains series of articles about the history of Bukovina and Khotyn district, as well as special and auxiliary disciplines, including archeology, history and local history, etc.

For scientists, workers and higher education institutions, students, local historians, all fans of the national history.

ББК 63.3 (4 укр)

*Зважаючи на свободу наукової думки, редколегія бере до друку й статті тих авторів,
погляди яких не в усьому поділяє.*

© Кафедра історії України
Чернівецького національного університету, 2011

ЗМІСТ

НАШ ЮВІЛЯР

1. Добржанський Олександр (Чернівці) Петро Брицький – визначний дослідник історії України ХХ ст.	9
2. Баженов Лев (Кам'янець-Подільський) Співпраця на ниві історичної науки, буковинознавства і поділлєзнавства	10
3. Місінкевич Леонід (Хмельницький) Людина щедрого серця	12
4. Холодницький Василь (Чернівці) Невгамовний Петро Павлович	13
5. Білецький Борис (Чернівці) Петро Павлович Брицький – regretuum mobile!	16

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Филипчук Олександр (Чернівці) Князь Ігор в „Історії” Лева Диякона	18
2. Коцур Галина (Київ) Кошовий отаман Запорозької Січі Петро Калнишевський: нові підходи до з'ясування дискусійних сторінок біографії	25
3. Яценюк Галина (Чернівці) Становлення політичної кар'єри Івана Мазепи в часи гетьманування Івана Самойловича	29
4. Леміш Наталія (Конотоп, Сумська обл.) Законодавче регулювання процесу управління губерніями Лівобережної України в першій половині ХІХ ст.	33
5. Обметко Оксана (Київ) Труднощі у діяльності українських земств у другій половині ХІХ ст.	38
6. Галик Володимир (Дрогобич) Участь Івана Франка у радикальних вічах та товариствах Прикарпаття у першій половині 90-х рр. ХІХ ст.	43
7. Скорейко Ганна (Чернівці) Символізм постаті Маркіяна Шашкевича в українському суспільному русі ХІХ – на початку ХХ ст.: (до 200-річчя з дня народження Маркіяна Шашкевича)	49
8. Коляда Ігор (Київ) Інтелектуальна еліта та формування етносоціальної свідомості українців у другій половині ХІХ ст.	55
9. Гуйванюк Микола (Чернівці) Літературна та публіцистична спадщина Леся Мартовича як джерело до вивчення суспільно- політичних процесів у Галичині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.	60
10. Каня Лешек (Сулхов, Польща) Польське військове судочинство і поліцейські органи під час боїв за Львів (1-21 листопада 1918 р.)	64
11. Дацків Ігор (Тернопіль) Дипломатична діяльність Української Народної Республіки у захисті державності в добу Директорії	72
12. Королько Андрій (Івано-Франківськ) Румунська окупація Покуття у ході національно-визвольних змагань західних українців (травень-серпень 1919 р.)	78

13. Кармалюк Сергій, Кармалюк Юлія (Чернівці) Соціальна допомога цивільному населенню та армії Українським Товариством Червоного Хреста в 1919-1920 рр.	84
14. Молоткіна Валентина (Переяслав-Хмельницький) Види діяльності органів контролю (цензура) за друкованими виданнями радянської України (20-30-ті рр. XX ст.)	88
15. Грицюк Валерій (Київ) Оточення великих угруповань німецьких військ в ході зимового наступу Червоної армії на Правобережній Україні у 1944 р.	92
16. Мизак Нестор (Чернівці) Діяльність референтури пропаганди УПА-„Захід” і збройного підпілля ОУН у 1942-1952 рр.	99
17. Білецький Борис, Замятіна Наталія (Чернівці) Альтернативна і відновлювальна енергетика в Україні та світі: сучасний стан і перспективи розвитку	104
18. Мельничук Галина (Чернівці) Регіональні політичні еліти і їх вплив на процеси державотворення в Україні	109
19. Чайка Галина (Чернівці) Гендерний аспект у сучасній державній службі України	113
20. Стрельчук Наталія (Чернівці) Міжетнічні відносини і міжетнічна толерантність в українсько-румунському прикордонні (на прикладі Чернівецької області)	118

ІСТОРІЯ БУКОВИНИ ТА ПІВНІЧНОЇ БЕССАРАБІЇ (ХОТИНЩИНИ)

1. Балух Олексій (Чернівці) Буковина у прикордонних стосунках Молдавії та Польщі в 1500-1538 рр.	123
2. Чучко Михайло (Чернівці) Буковина та її жителі в описах першої половини XIX ст.	128
3. Богачик Тамара (Чернівці) Північнобессарабські села у дореформений період (1812-1868 рр.)	134
4. Ботушанський Василь (Чернівці) Православний релігійний фонд Буковини (1786-1918 рр.): соціально-економічний аспект	139
5. Добржанський Сергій, Флореску Людмила (Чернівці) Громадсько-політична діяльність Іларія Карбулицького	154
6. Руснак Олександр (Чернівці) Центральна лікарня Чернівців у міжвоєнний період	159
7. Дробіна Лілія (Чернівці) Мережа повосенних лікувальних закладів для інвалідів Великої Вітчизняної війни в Чернівецькій області	165
8. Суровцев Олег (Чернівці) Спротив буковинського єврейства під час подій Голокосту: приклади, роздуми та подолання міфів	169
9. Герегова Світлана (Чернівці) „Актор номер один” українського поетичного кіно (до 70-річчя від дня народження Івана Миколайчука)	176

СПЕЦІАЛЬНІ ТА ДОПОМІЖНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

1. Возний Ігор (Чернівці) Залізобробне ремесло та вироби з чорного металу за матеріалами відкритих поселень X – XIV ст. на території між Верхнім Сіретом та Середнім Дністром	183
---	-----

2. Гуменюк Тетяна (Івано-Франківськ) Археологічна наука в західних областях УРСР у другій половині 40-х – 80-ті роки XX ст.: історіографічний аспект	190
3. Танашик Дмитро (Чернівці) Публікації матеріалів музейних збірок та приватних колекцій Львова у наукових працях XIX – початку XX ст.	194
4. Мустеца Василь (Чернівці) Походження назви села Шубранець Заставнівського району: легенди, теорії, припущення	198

ПРАЦІ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

1. Кузь Анатолій (Чернівці) „Inuentarium rerum armorum et munitionum...” (Опис військового озброєння Кафи 1474 р.)	204
2. Ковалець Тарас (Чернівці) Постачання і забезпечення Війська Запорозького у повстаннях 20-30-х рр. XVII ст. в Україні	212
3. Томак Наталія (Чернівці) Відомості про число населення і поселень Хотинщини наприкінці XVI – першої половини XVIII ст.	218
4. Копистиринська Тетяна (Дніпропетровськ) Катеринославщина: від аграрного регіону до промислового гіганта	223
5. Гуцалюк Інна (Луцьк) Організація Українською Центральною радою власних збройних формувань у Західній Волині	229
6. Остапчук Олександр (Київ) Організація з'єднань та частин засобів протиповітряної оборони військ 1-го Українського фронту в період з жовтня 1943 року по липень 1944 року	235
7. Абрамова Наталія (Чернівці) Голокост на Буковині через призму буковинської поліетнічності	240
8. Попова Діна (Київ) Історичні та економічні передумови виникнення кримської проблеми	246

ДОКУМЕНТИ

1. Ботушанський Василь (Чернівці) Віденські архіви про буковинські справи	251
2. Ботушанський Олег (Чернівці) Документ, що свідчив про розвиток і проблеми сільської кооперації на Буковині на початку XX ст.	252

РЕЦЕНЗІЇ

Яценюк Фадей (Чернівці) Макар Юрій, Горний Михайло, Макар Віталій, Салюк Анатолій. Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915-1947). Дослідження. Спогади. Документи. Том. 1. Дослідження. – Чернівці: Букрек, 2011. – 880 с.	255
---	-----

АНАЛІТИЧНІ НАУКОВІ ОГЛЯДИ

Добржанський Олександр, Ботушанський Василь (Чернівці) Наукові дослідження на кафедрі історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича у 2006-2010 рр. (Аналітичний огляд)	257
--	-----

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В 2010 р.	280
---	-----

ПОТОЧНА НАУКОВА ІНФОРМАЦІЯ	284
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	286
------------------------------------	-----

CONTENTS

OUR HERO OF THE DAY

1. Dobrzhanskiy Oleksandr (Chernivtsi) Petro Bryts'kyi – the Distinguished Researcher of History of Ukraine of 20 th Century	9
2. Bazhenov Lev (Kamianets'-Podils'kyi) Cooperation at the Field of Historical Science, Studying of Bukovina and Podillia	10
3. Misinkevich Leonid (Khmel'nickyi) Man of generous heart	12
4. Kholodnyts'kyi Vasyl (Chernivtsi) Ever-active Petro Pavlovich	13
5. Bilets'kyi Borys (Chernivtsi) Petro Bryts'kyi – perpetum mobile!	16

HISTORY OF UKRAINE

1. Fylypchuk Oleksandr (Chernivtsi) Prince Igor in the „History” of Leo the Deacon	18
2. Kotsur Halyna (Kyiv) Ataman of Zaporoz'ka Sich Petro Kalnyshevskyi: the New Methods of Approaching in Clarifying of the Debatable Pages of His Biography	25
3. Yatsenyuk Halyna (Chernivtsi) The Formation of the Political Career of Ivan Mazepa in Hetman Ivan Samoilovych Times	29
4. Lemish Nataliia (Konotop, Sumy region) Legal Regulation of Management Process Over Left Bank Ukraine Provinces in the First Part of 19 th Century	33
5. Obmetko Oksana (Kyiv) Difficulties of the Ukrainian Zemstvo Functioning in the Second Part of 19 th Century	38
6. Halyk Volodymyr (Drohobych) Participation of Ivan Franko in Radical Meetings (Viche) and Societies of Prykarpattia in the First Part of 90s of 19 th Century	43
7. Skoreyko Hanna (Chernivtsi) Markiyani Shashkevych Figure Symbolism in the Ukrainian Social Movement in the 19 th – 20 th Century: (to Anniversary of 200 Years Since Markiyani Sgashkevych Was Born)	49
8. Kolyada Igor (Kyiv) The Intellectual Elite and the Formation of Ethno-social Consciousness of Ukrainians in the Second Part of the Nineteenth Century	55
9. Guivaniuk Mykola (Chernivtsi) Literary and Journalistic Heritage of Les Martovich as a Source to Study the Socio-Political Processes in Galicia in the late 19 th – early 20 th Century	60
10. Kania Leshek (Suliehov, Poland) Polish Military Justice and Police Authorities During the Fighting for L'viv (November 1-21, 1918)	64
11. Datskiv Igor (Ternopol') Diplomatic Activity of Ukrainian National Republic in Defence of State System in Directory Time	72
12. Korol'ko Andriy (Ivano-Frankivsk) The Romanian Occupation of Pokuttya During the National Liberation Movements of the Western Ukrainians (May – August, 1919)	78

13. Karmalyuk Sergii, Karmalyuk Yuliya (Chernivtsi) Social Assistance of the Ukrainian Red Cross Society to the Civilian Population and Army in 1919-1920	84
14. Molotkina Valentyna (Pereyaslav Khmel'nyts'kyi) The Types of Control Bodies (Censorship) Activity Over Printed Editions of the Soviet Ukraine (in 20-30s of 20 th Century)	88
15. Gritsjuk Valerii (Kiev) Sharpening of the Big Groupings of German Armies During Winter Approach of Red Army in Right-Bank Ukraine in 1944	92
16. Myzak Nestor (Chernivtsi) The Activity of the Propaganda Secretariat of the Ukrainian Insurgent Army „West” and the Armed Underground of the Ukrainian Nationalists' Organization During 1942-1952	99
17. Biletskyi Boris, Zamyatina Natalia (Chernivtsi) Alternative and Renewable Energy in Ukraine and in the World: Current Status and Development Prospects	104
18. Melnychuk Galina (Chernivtsi) Regional Political Elites and Their Influence on the Processes of State-building in Ukraine	109
19. Chayka Galina (Chernivtsi) Gender Aspects in the Contemporary Public Service of Ukraine	113
20. Nataliya Strel'chuk (Chernivtsi) Inter-ethnic Relations and Ethnic Tolerance in the Ukrainian-Romanian Borderland (Based on the Example of the Chernivtsi Region)	118

HISTORY OF BUKOVYNA AND NORTHERN BESSARABIA (KHOTYNSHCHYNA)

1. Balukh Aleksey (Chernivtsi) Bukovina in Borderland Relations of Moldavia and Poland in 1500-1538	123
2. Chuchko Mykhailo (Chernivtsi) Bukovina and Its Inhabitants in Descriptions in First Part of the 19 th Century	128
3. Bohachyk Tamara (Chernivtsi) Villages of North Bessarabia During Pre-reform Period (1812-1868)	134
4. Botushanskyi Vasyl (Chernivtsi) Orthodox Religious Fund of Bukovina (1786-1918): Socio-economic Aspect	139
5. Dobrganskyy Serhiy, Floresku Ludmila (Chernivtsi) Public-political Activity of Ilariy Carbulickyy	154
6. Rusnak Oleksandr (Chernivtsi) Chernivtsi Central Hospital in Interwar Period	159
7. Drobina Lilia (Chernivtsi) Network of Postwar Medical Institutions for Disabled Veterans of World War II in Chernivtsi Region	165
8. Surovtsev Oleh (Chernivtsi) Resistance of Bukovynian Jewry During the Events of the Holocaust: Examples, Thoughts and Myths Overcoming	169
9. Geregova Svitlana (Chernivtsi) „Actor Number One” of the Ukrainian Poetic Cinema (Dedicated to 70 th Anniversary of Ivan Mykolaichuk)	176

SPECIAL AND AUXILIARY HISTORICAL SUBJECTS

1. Vozny Ihor (Chernivtsi) Iron Crafts and Handiwork of Ferrous Metals Based on the Materials from Open Settlements of the 10 th – 14 th Centuries at the Territory Between Upper Siret and Middle Dniester	183
--	-----

2. Gumenjuk Tetjana (Ivano-Frankivsk) Archeological Science in Western Areas of the USSR in Second Part of the 40s – 80s of 20 th Century: Historiographic aspect	190
3. Tanaschuk Dmitriy (Chernivtsi) Publication of the Materials of Museum and Private Collections of Lviv in the Scientific Works of the 19 th – Early 20 th Centuries	194
4. Musteca Vasyl' (Chernivtsi) Provenance of the Name Shubranec' at Zastavna District: Legends, Theories, Suppositions	198

WORKS OF NOVICE SCIENTISTS

1. Kuz' Anatoliy (Chernivtsi) „Inuentarium rerum armorum et munitioum...” (Description of Military Weapons of Caffa, 1474)	204
2. Kovalets' Taras (Chernivtsi) Zaporozhian Army's Supplies and Logistical Support in the Uprisings in 20-30s of the 17 th Century in Ukraine	212
3. Tomak Natalia (Chernivtsi) Information About Quantity of Inhabitants and Settlements of Khotyn in 16 th – First Part of 18 th Century	218
4. Kopystyrins'ka Tetiana (Dnipropetrovs'k) Katerynoslav District: from Agrarian Region to Industrial Giant	223
5. Gutsaljuk Inna (Luts'k) Organization of the Own Armed Units by Ukrainianska Centralna Rada (Ukrainian Central Advice) in Western Volyn'	229
6. Ostapchuk Oleksandr (Kiev) Organization of Air Defense Troops Units of the 1st Ukrainian Front in the Period from October 1943 till July 1944	235
7. Abramova Natalia (Chernivtsi) Holocaust in Bukovina Through the Prism of Bukovinian Multiculturalism	240
8. Popova Dina (Kiev) The Historical and Economic Reasons of Crimean Problem Origin	246

DOCUMENTS

1. Botushanskyi Vasyl (Chernivtsi) Viennese Archives About Bukovinian Events	251
2. Botushanskyi Oleg (Chernivtsi) The Document That Indicated the Development and Problems of Rural Cooperation in Bukovina in the Beginning of 20 th Century	252

REVIEWS

Yatsenyuk Fadey (Chernivtsi) Makar Yuriy, Gornyi Michael, Makar Vitaliy, Salyuk Anatoliy. From deportation to deportation. Social and Political Life of Ukrainians from Kholmschyna and Pidliashia (1915-1947). Research. Memoirs. Documents. Tom. 1. Research. – Chernivtsi: Bukrek, 2011. – 880 p.	255
---	-----

ANALITICAL SCIENTIFIC REVIEW

Dobrzhanskyi Oleksandr, Botushanskyi Vasyl (Chernivtsi) Scientific Researches of of History of Ukraine Department of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University in 2006-2010 (Analytical review)	257
---	-----

INFORMATION ABOUT SCIENTIFIC ACTIVITY OF THE HISTORY OF UKRAINE'S DEPARTMENT OF THE YURIY FED'KOVOYCH CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY IN 2010	280
---	-----

CURRENT RESEARCH INFORMATION	284
---	-----

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	286
--	-----

НАШ ЮБІЛЯР

**Олександр Добржанський
(Чернівці)**

ПЕТРО БРИЦЬКИЙ – ВИЗНАЧНИЙ ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ХХ ст.

Відомий український історик, доктор історичних наук, професор Брицький Петро Павлович народився 5 лютого 1931 р. в с. Лисанівці, Старосинявського району Хмельницької області. До війни закінчив 3 класи Лисанівської неповно-середньої школи. Під час німецької окупації з 1941 р. до весни 1944 р. школа не діяла. Навчання в школі відновилось лише після звільнення території від гітлерівських загарбників і то із запізненням – з 1 жовтня 1944 р., після закінчення основних сільськогосподарських робіт в колгоспі. Як і його ровесники працював у колгоспі з весни до пізньої осені, майже всі чоловіки були на фронті, в тому числі і його батько, який загинув у вересні 1944 р. на території Польщі. Повноцінне навчання в школі було в основному в зимовий період. За якісну успішність Петра перевели зразу в 5-й клас. Починаючи з 1946 р. „за рознарядкою” певну кількість хлопців сільська рада відправляла на Донбас в гірничі

училища. Нелюбов до гірничої спеціальності і наступний голод змусили залишити навчання в загальноосвітній школі і в грудні 1946 р. виїхати до м. Львова в пошуках кращої долі. Впродовж 1947 р. – навчання в школі фабрично-заводського навчання (ФЗН) на столяра, яку успішно закінчив. Через хворобу був звільнений від відробітку 2-х років згідно з законом. Повернувшись додому, в 1948 р. впродовж кількох місяців підготувався й відмінно склав екзамен за неповно-середню школу (7 класів) з Похвальною грамотою.

Зважаючи на матеріальну скруту для подальшого навчання довелося вибирати серед спеціальних навчальних закладів ті, в яких був короткий строк навчання. Так, Петро опинився у фельдшерській школі м. Станіслава (нині – Івано-Франківськ), де впродовж 1948-1951 р. здобував спеціальність фельдшера. Закінчив її на „відмінно”, отримав диплом з відзнакою і направлення до Станіславського медичного інституту. Але через складні матеріальні умови вирішив один рік попрацювати. Був призначений на посаду фельдшера дільничної лікарні с. Динівці, Новоселицького району Чернівецької області. За відсутності лікарів виконував обов'язки завідувача цієї лікарні, яка обслуговувала 7 сіл.